

Västmanlands läns museum
Kulturmiljö Rapport B
2014:B10

Örnsköldska gravkoret vid Heds kyrka

Renovering av plåttak

Antikvarisk medverkan

Brickebo 1:7
Heds socken
Västmanlans

Sara Bäckman

Örnsköldska gravkoret

Antikvarisk medverkan

Brickebo 1:7
Heds socken
Västmanlands län

Länsmuseets dnr: VLM 140062

Sara Bäckman

Utgivning och distribution:
Västmanlands läns museum
Karlgatan 2, 722 14 Västerås
Tel 021-39 32 22
E-post: lansmuseet@ltv.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se

© Västmanlands läns museum 2014

Omslagsfoto: Norra takfallet under arbete.

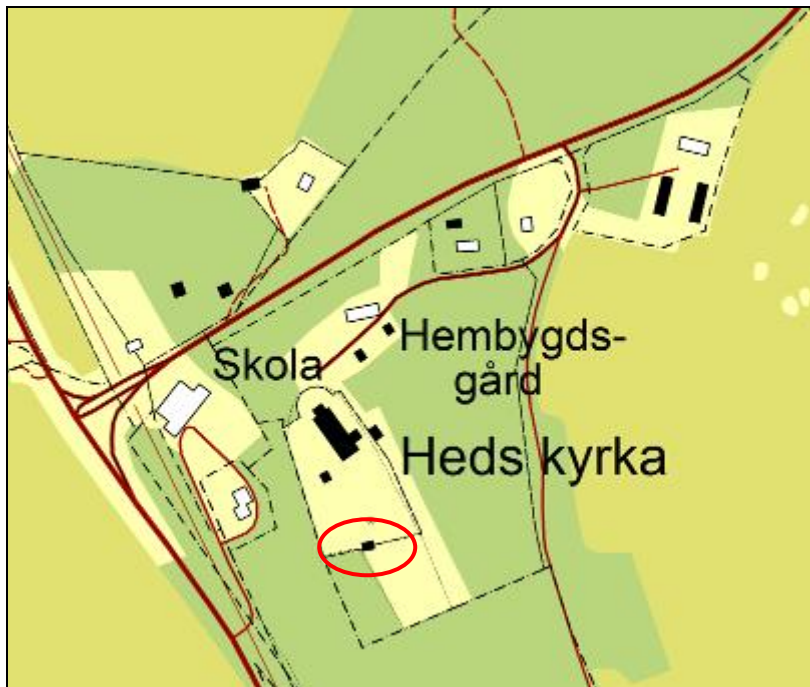
Foto: Där inget annat anges är fotografier tagna av Sara Bäckman, Västmanlands läns museum.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01172.

ISSN 1651-7342
ISBN 978-91-87828-07-2

Inledning

Skinnskatteberg med Hed och Gunillbos församlingar beviljades tillstånd till renovering av plåttaket på Örnsköldska gravkoret vid Heds kyrka 2013-01-07 av Länsstyrelsen i Västmanlands län, dnr 433-5885-12. Västmanlands läns museum fick uppdraget som antikvarisk medverkan i ärendet. Antikvarisk medverkan har utförts av bebyggelseantikvarie Sara Bäckman som även skrivit efterföljande rapport. Arbetena genomfördes under sommaren och hösten 2014.

Utdrag ur fastighetskartan, aktuell byggnad markerad med ring.

Historik

Heds kyrka började byggas 1786, invigdes 1789 och var färdigställd 1792. Kyrkoplatsen i Hed är en välbevarad miljö, i vilken ingår skolhus, sockenstuga, samt före detta komminister- och prästgårdar. Miljöns kulturhistoriska värde har framförts på såväl lokal, regional som nationell nivå. Delen närmast kyrkan omgärdas av en naturstensmur. Vid muröppningen i söder står Örnsköldska släktens gravkor, idag inrett till bisättningshus. Koret är uppfört 1779 i tegel med slätputsade, vitkalkade väggar. På var sida om långsidans dörrparti finns minnestavlor för Örnsköldska familjen. På den ena återfinns texten ”Denna graf är Bygd År 1779 uti juni Månad til Wilo Rum för BARONliga Örnsköldska Familjen”. Dörrarna är klädda med svartmålad järnplåt.

Taket är klätt med enkelfalsad plåt, målat med svart linoljefärg. Plåttaket är troligen från sent 1800-tal eller tidigt 1900-tal med långsidorna hakfalsade och plåtformat på cirka 60x40 cm, vilket är ett äldre format.

Byggnadsvårdsåtgärder

Tak

Plåttaket visade stora resningar i falsar, rostgenomslag samt att delar av plåten hade mycket dålig vidhäftning mot underlagspanelen. Arbetet har inneburit delvis utbyte av sönderrostade plåtar samt ommålning av plåttaket i sin helhet. Ursprungligen planerades att endast byta ut nedersta varvet av plåtar. Detta visade sig vara problematiskt eftersom falsarna sprack när de bändes upp för att fästa de nya plåtarna. Beslut fattades då om att ta varv uppåt mot taknocken för att se var plåtarna var i bättre skick för att kunna bevaras. På vissa ställen byttes plåtar upp till tredje varvet, på vissa ställen räckte det med byte på nedersta varvet. Utstickande plåt över väggen minskades till mellan 3 och 7 cm, en minskning med 3-5 cm. Detta för att den utstickande plåten blev övertalig sedan hängrännor installerats. Till plåttäckning används Ruukki 0,6 mm kulturplåt.

Den äldre plåten skrapades och borstade. Sedan gjordes en strykning med Isotrol grundolja, en strykning med 25% Isotrol grundolja blandat med 75% blymönja samt en strykning med Isotrol pansar. Slutstrykningen gjorde med svart linoljefärg. Samtliga lager ströks med pensel.

Den nylagda kulturplåten fick en behandling som även gjordes på taket på kyrkans långhus några år tillbaka; en strykning med Isogard pansar samt en strykning linoljefärg.

Stuprör och hängrännor

Stuprör och hängrännor tillkom på byggnaden på 1980-talet. Hängrännorna hade så stora genomrostningar att de byttes i sin helhet. Hängrännor fästes i det underliggande trätaget istället för, som tidigare, i plåten som har böjts ner av tyngden från rännorna. En masonitskiva skyddar infästningen från direkt kontakt med plåten. De äldre svarta hängrännorna samt stuprören byttes till nya svarta med samma dimensioner, 70 mm, svarta dock med skarpa hörn istället för de rundade som fanns innan.

Resultat

Takrestaureringsarbetena vid Örnsköldska gravkoret har skett enligt länsstyrelsens beslut och är godkända ur antikvariskt perspektiv. Så lite som möjligt av den äldre plåten byttes ut, de mindre förändringar som gjordes inverkar inte på det stora kulturhistoriska värde som byggnaden besitter utan syftade endast till att förbättra tekniska lösningar.

Bilder

Enkelfalsad äldre plåt. Vlm_kmvSB-2279

Ny plåt på nedersta varvet. Vlm_kmvSB-2488

Äldre plåt med fastsatta krokar för hängrännor. Vlm_kmvSB-2492

Södra takfallet efter plåtbyte. Vlm_kmvSB-2483

Östra takfallet efter plåtbyte och grundmålning. Vlm_kmvSB-2483

Delar av norra takfallet med nytt avvattningsystem. Vlm_kmvSB-2515

Norra fasaden efter färdigställande. Vlm_kmvSB-2611

Östa takfallet efter färdigställande. Vlm_kmvSB-2617

Administrativa uppgifter

<i>Västmanlands läns museums dnr:</i>	VLM 140062
<i>VO Kulturmiljö; projektnr:</i>	3-14-109
<i>Länsstyrelsen dnr:</i>	433-5885-12
<i>Fastighetsbeteckning:</i>	Brickebo 1:7
<i>Landskap:</i>	Västmanland
<i>Län:</i>	Västmanland
<i>Socken:</i>	Hed
<i>Kommun:</i>	Skinnskatteberg
<i>Ägare-beställare:</i>	Skinnskatteberg med Hed och Gunilbo församling
<i>Entreprenör:</i>	NY-plåtmålning AB Niklas Narving Box 234 721 06 Västerås
<i>Antikvarisk medverkan:</i>	Västmanlands läns museum Antikvarisk expert Sara Bäckman Karlskatan 2 722 14 Västerås Tel: 021-39 32 22

Västmanlands läns museum, Karlsgatan 2, 722 14 VÄSTERÅS
Tele: 021-39 32 22 · E-post: lansmuseet@ltv.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se

ISSN 1651-7342
ISBN 978-91-87828-07-2

– en del av Landstinget Västmanland